

Міністерство освіти та науки України
Чорноморський національний університет імені Петра Могили

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Інтелектуальна історія»

Ступінь освіти	Третій (освітньо-науковий)
Спеціальність	032 Історія та археологія
Кількість кредитів	3 кредити ЄКТС (90 годин)
Заняття	Лекції – 10 годин Семінари – 20 годин
Мова викладання:	українська
Кафедра, що викладає	історії
Викладач 	Міронова Ірина Сергіївна доктор історичних наук професор Персональна сторінка: https://chmnu.edu.ua/mironova-irina-sergiyivna/ E-mail: ya.irina761@gmail.com

1. Анотація до курсу

Дисципліна «Інтелектуальна історія» відноситься до вибірових освітніх компонентів освітньо-наукової програми підготовки здобувачів ступеня доктора філософії (PhD).

В основу навчального курсу покладено розуміння інтелектуальної історії як окремої історичної дисципліни, об'єктом вивчення якої є людина (люди) минулого, яка розглядається під кутом зору, як вона (вони) «конструювала» політичний, економічний, релігійний, національний та інші сегменти суспільного життя. Інтелектуальна історія вивчає історичні аспекти творчої та інтелектуальної сфери людської діяльності через культуру, біографію та соціокультурне оточення їх носіїв, включаючи її умови, форми і результати. *Об'єктом інтелектуальної історії* є процес «конструювання» культури (у широкому розумінні цього поняття) у свідомості людей минулого.

Мета інтелектуальної історії полягає у вивченні людського інтелекту та інтелектуальної діяльності, у тому числі видатних людей минулого і творів «високої культури». *Предмет інтелектуальної історії* включає в себе не тільки історію досягнень людського інтелекту, тобто результатів інтелектуальної, творчої діяльності, а й історію самої цієї діяльності в процесі її формування, і культурне середовище, що задає їй свої умови і передумови, і біографії їх творців та їх міжособистісні зв'язки, а також історію поширення та сприйняття нових ідей і знань.

Здобувачі при вивченні курсу зможуть набути нових компетентностей як загального, так і спеціального характеру. Вони дізнаються про сучасний стан і розуміння інтелектуальної історії, зможуть використовувати в освітній і науковій роботі поняття «інтелектуальна історія», опанують поняття історії ідей, інтелектуальної історії, нової інтелектуальної історії, зможуть визначати перспективи застосування методологічних підходів інтелектуальної історії до історії України XIX–XX століть, а також на сучасному етапі розвитку історичної

науки, характеризувати українське «національне відродження» в контексті загальноєвропейських інтелектуальних течій, філософсько-світоглядні засади діяльності та соціальне призначення університетських осередків, пояснювати взаємозв'язок між історіографією та ідеологією українського руху, визначати структуру узагальненого образу та індивідуальні риси українського інтелігента / інтелектуала XIX та XX століть у баченні суспільства і влади.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета вивчення освітнього компоненту полягає у засвоєнні здобувачами сучасних підходів до вивчення інтелектуальної історії, висвітленні її основних методологічних аспектів на сучасному етапі розвитку історичної науки.

Основними **завданнями** вивчення освітнього компоненту «Інтелектуальна історія» є:

- розглянути сучасний стан та розуміння інтелектуальної історії;
- окреслити найважливіші принципи та методи, на які спирається ця дисципліна;
- засвоїти головні етапи розвитку інтелектуальної історії у вітчизняній та зарубіжній науці;
- використовувати в освітній і науковій роботі поняття «інтелектуальна історія»;
- визначати перспективи застосування методологічних підходів інтелектуальної історії до історії України XIX–XX століть, а також на сучасному етапі розвитку історичної науки;
- визначати структуру узагальненого образу та індивідуальні риси українського інтелігента / інтелектуала XIX та XX століть у баченні суспільства і влади.

3. Результати навчання:

- характеризувати сучасний стан інтелектуальної історії в західній та вітчизняній науці;
- знати особливості методології інтелектуальної історії на сучасному етапі розвитку історичної науки;
- використовувати у власних дослідницьких розшуках сучасні підходи інтелектуальної історії.

4. Зміст дисципліни (перелік основних тем):

- Тема 1. Інтелектуальна історія: становлення та етапи розвитку.
- Тема 2. Культурно-інтелектуальна історія України XIX століття.
- Тема 3. Український інтелігент / інтелектуал XIX та XX століть: узагальнений образ та індивідуальні риси.
- Тема 4. Українська інтелектуальна історія: просопографічний вимір.
- Тема 5. Трактатування «нової інтелектуальної історії» в сучасній українській та зарубіжній науці.

5. Методи навчання

Різноманітні форми та методи роботи: читання лекцій, проведення семінарських занять, організація самостійної роботи здобувачів під керівництвом викладача, керівництво та контроль за виконанням творчих індивідуальних завдань, заохочення здобувачів до дискусій із проблемних питань, що виносяться на розгляд в плані практичних занять.

6. Форми контролю

Оцінювання якості знань здобувачів здійснюється шляхом поточного та підсумкового (семестрового) контролю.

Форми участі здобувачів в освітньому процесі, які підлягають поточному контролю: виступ з основного питання; доповнення, запитання до виступаючого, рецензія на виступ;

участь у дискусіях, інтерактивних формах організації заняття; аналіз нормативно-правових актів, історичних джерел і монографій; письмові завдання (самостійна, контрольна робота тощо); науково-дослідницьке завдання (проект) (письмова робота, оформлена відповідно до вимог).

Позитивна оцінка поточної успішності (сумарного результату поточної оцінки за семестр) за умови відсутності пропущених або невідпрацьованих семінарських занять є підставою допуску до підсумкової форми контролю – заліку.

7. Розподіл балів, які отримують здобувачі

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90-100	Відмінно	A	Відмінно (відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок)
82-89	Добре	B	Дуже добре (вище середнього рівня з кількома помилками)
75-81		C	Добре (в загальному вірне виконання з певною кількістю суттєвих помилок)
67-74	Задовільно	D	Задовільно (непогано, але зі значною кількістю недоліків)
60-66		E	Достатньо (виконання задовольняє мінімальним критеріям)
35-59	Незадовільно	FX	Незадовільно (з можливістю повторного складання)
1-34		F	Незадовільно (з обов'язковим повторним курсом)

8. Рекомендовані джерела інформації

1. Джерела:

- Антонович В. Б. Моя сповідь: Вибрані історичні та публіцистичні твори / Упор. О. Тодійчук, В. Ульяновський. Вст. ст. та коментарі В. Ульяновського. Київ, 1995.
- Грушевський М. Звичайна схема «руської» історії й справа раціонального укладу історії східного слов'янства // Михайло Грушевський. Твори у 50 томах / Редкол.: П. Сохань, Я. Дашкевич, І. Гирич та ін.; Голов. ред. П. Сохань. Т. 1: Серія «Суспільно-політичні твори (1894–1907)». Львів, 2002. С. 75–99.
- Драгоманов М. П. Вибране («...мій задум зложити очерк історії цивілізації на Україні») / Упоряд. та авт. іст.-біогр. нарису Р. С. Міщук; Приміт. Р. С. Міщука, В. С. Шандри. Київ, 1991. («Пам'ятки історичної думки України»).
- Кирило-Мефодіївське товариство: У 3 т. / АН УРСР. Археограф. комісія та ін.; упоряд. М. І. Бутич, І. І. Глизь, О. О. Франко; редкол.: П. С. Сохань (голов. ред.) та ін. Київ, 1990. Т. 1–3.
- Стеблій Ф. Визначна пам'ятка української політичної думки середини ХІХ століття – «Слово перестороги» Василя Подолинського // Записки Наукового товариства імені Шевченка (Львів). 1994. Т. ССХХVІІІ: Праці Історично-філософської секції. С. 434–487.
- Шашкевич М. Повне зібрання творів / Упорядник і редактор М. Шалата. Дрогобич, 2012.

2. Література:

- Андрєєв В. Інтегральний напрям сучасної історіографії: інтелектуальна історія // Ейдос. Альманах теорії та історії історичної науки. 2005. Вип. 1. С. 17–23.
- Берк П. Нові підходи до історіописання. Київ: Ніка-Центр, 2010.
- Венгерська В. О. Інтелектуали в XIX ст.: феномен множинних лояльностей // Інтелігенція і влада. Серія: Історія (Одеса). 2011. Вип. 21. С. 17–27.
- Верменич Я. Історія ідей та криза історизму // Ейдос. Альманах теорії та історії історичної науки. 2005. Вип. 1. С. 24–27.
- Дашкевич Я. Постаті: Нариси про діячів історії, політики, культури. Львів, 2007.
- Скульчик С. Українофіли. Світ українських патріотів другої половини XIX століття. Київ, 2010.
- Зашкільняк Л. Вступ до методології історії. Львів: ЛОНМІО, 1996. 96 с.
- Зашкільняк Л. Інтелектуальна історія: спроба конвенції (деякі методологічні міркування) // Ейдос. Альманах теорії та історії історичної науки. 2005. Вип. 1. С. 28–35.
- Зашкільняк Л. Методологічні аспекти світового історіографічного процесу і сучасна українська наука // Українська історіографія на зламі XX і XXI століть: Здобутки і проблеми. Львів: Вид-во Львівського нац. ун-ту ім. І. Франка, 2004. С. 24–56.
- Зашкільняк Л. Сучасна світова історіографія: Посібник для студентів історичних спеціальностей університетів. Львів: Вид-во «ПАІС», 2007. 312 с.
- Калакура Я. С. Класифікація джерел інтелектуальної історії України // Історичний архів (Миколаїв). 2012. Вип. 8. С. 106–113.
- Касьянов Г. Українська інтелігенція на рубежі XIX–XX століть: соціально-політичний портрет. Київ, 1993.
- Когут З. Коріння ідентичности. Студії з ранньомодерної та модерної історії України / Перекл. з англ. С. Грачової та ін.; Наук. ред. Т. Курила та ін.; Післямова В. Кравченка. Київ, 2004.
- Колесник І. І. Глобальна історія як квест для українських істориків // Український історичний журнал. 2021. № 5. С. 143–155.
- Колесник І. І. Культурно-інтелектуальна історія як дзеркало «нової наукової революції» // Ейдос. Альманах теорії та історії історичної науки. 2005. Вип. 1. С. 36–45.
- Колесник І. І. Українська історіографія в полі інтелектуальної історії: Modern or Postmodern // Ейдос. Київ, 2005. Вип. 1. С. 227–245.
- Колесник І. І. Українська історіографія: концептуальна історія. Київ: Інститут історії України НАН України, 2013. 566 с.
- Колесник І. І. Українська культура та історіографія: історія ментальностей // Український історичний журнал (Київ). 2002. № 1. С. 26–37.
- Колесник І. І. «Українське XIX століття» в термінах і поняттях глобальної історії // Український історичний журнал. 2022. № 5. С. 121–132.
- Колесников К. Історіографічний постмодернізм: нова інтелектуальна історія // Ейдос. Альманах теорії та історії історичної науки. 2005. Вип. 1. С. 46–60.
- Кондратюк К. Українська історіографія XIX – початку XX століть: основні напрями і концепції. – Львів, 2002.
- Лисяк-Рудницький І. Інтелектуальні початки нової України // Лисяк-Рудницький І. Історичні есе: У 2-х томах / Відп. ред. Ф. Сисин; Упорядн. Я. Грицак. Київ, 1994. Т. 1. С. 173–191.
- Нємченко І. В. Сучасні проблеми інтелектуальної історії : метод. рек. до курсу. Одеса: ОНУ ім. І. І. Мечникова, 2020. 28 с.
- Міронова І. С. Джерелознавство, історіографія та методологія історії : навчальний посібник. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2023. 212 с.
- Підберезних І. Є. Інтелектуальна історія Європи : методичні рекомендації. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили. 2023. 36 с. (Методична серія; вип. 411).

- Приходько Я. Текст як факт соціальної комунікації (джерелознавство в системі інтелектуальної історії) // Ейдос. Альманах теорії та історії історичної науки. 2005. Вип. 1. С. 77–82.
- Пріцак О. Історіософія Михайла Грушевського // Грушевський М. Історія України-Руси: В 11 т., 12 кн. / Редкол.: П. С. Сохань (голова) та ін. Київ, 1991. Т. 1. С. XL–LXXIII.
- Рєпіна Л. Інтелектуальна історія сьогодні: методи, проблеми, перспективи // Ейдос. Альманах теорії та історії історичної науки. 2005. Вип. 1. С. 89–106.
- Рюзен Й. Нові шляхи історичного мислення. Львів: Літопис, 2010. С. 56–78.
- Світленко С. І. Світ модерної України кінця XVIII – початку XX століття: 3б. наук. праць. Дніпропетровськ, 2007.
- Смолій В. Інтелектуальна історія: спроба конвенції // Ейдос (Київ). 2005. Вип. 1. С. 3–16.
- Сухий О. Сучасні школи історіописання в Україні // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. 2012. № 21. С. 710–723.
- Українська історіографія на зламі XX і XXI століть: здобутки і проблеми: [колективна монографія] / За ред. Л. Зашкільняка. Львів: Львівський нац. ун-т імені Івана Франка, 2004. 406 с.
- Шпорлюк Р. Українське національне відродження в контексті європейської історії кінця XVIII – початку XIX століть // Україна: наука і культура (Київ). 1991. Вип. 25. С. 159–167.
- Ясь О. Історик і стиль. Визначні постаті українського історіописання у світлі культурних епох (початок XIX – 80-ті роки XX ст.): У 2 ч. / За ред. В. А. Смолія. Київ, 2014.
- Ясь О. В. Традиції великих історичних наративів у світлі культурних епох кінця XVIII – XX ст. // Український історичний журнал (Київ). 2012. № 5. С. 6–38.